

Reactie op: Nederland in het krachtenveld van globalisering

Afgelopen vijftien jaar heeft de globalisering opnieuw momentum gekregen. Opnieuw, omdat het proces van globalisering beslist geen rechte lijn is in de geschiedenis. Aan het einde van de negentiende eeuw was bijvoorbeeld de omvang van de Nederlandse handel met het buitenland als aandeel van het bbp al even hoog als nu. Tot ver in de negentiende eeuw was handel vooral internationaal georiënteerd geweest. De verschuiving van handels- naar industrieel kapitalisme bracht met zich mee dat de grenzen waarbinnen geproduceerd werd, meer van belang werden. Daardoor werd de twintigste eeuw voor het grootste deel een era van afnemende of hooguit stabiele globalisering! Het moderne tijdperk van globalisering wordt vooral gekarakteriseerd doordat multinationale ondernemingen op grote schaal hun productienetwerken over meerdere landen zijn gaan verspreiden; Van Tulder en Fortanier laten zien welke opgang dat heeft gemaakt sinds 1990. En nu bevinden we ons in de overgang van industrieel naar dienstenkapitalisme. En betekent dat ook een verder voortgaande globalisering? Essentieel voor handel is vertrouwen: vertrouwen in producten, in logistiek, in leveringszekerheid, in anderen. Grote industriële bedrijven winnen het vertrouwen van consumenten door het hanteren van merken. Sterke merken helpen om de transactiekosten van handel te beheersen. Den Butter (2007) gaat zelfs zo ver dat, met de inzet van hoogwaardige technologische kennis, een land als Nederland zich daarin zou kunnen specialiseren: een specialisatie op regievoerende ondernemingen binnen een voortgaande globaliseringstendens. Regievoerende ondernemingen richten zich op de (logistieke) coördinatie van de onderdelen van productieprocessen die – op zoek naar kostenvoordelen – in toenemende mate wereldwijd gefragmenteerd zijn. De pretentie daarbij is dat Nederland vanuit een historische padafhankelijkheid als handelsland, en daardoor of daarnaast met een

goedopgeleide bevolking, die zijn talen spreekt, zich op die regievoering zou moeten toeleggen. Doorvertaald naar een beleidsprogramma voor de overheid wil dat zeggen: een zwaar accent op kennis- en innovatiebeleid. En daar is gelukkig al jarenlang Haagse consensus over. EZ beschouwt zich inmiddels al zo'n vijftien jaar als het ministerie dat primair tot taak heeft om innovatie en ondernemerschap aan te jagen. In het beleidsprogramma van het nieuwe kabinet worden onder andere de regels versoepeld om buitenlandse kenniswerkers aan Nederland te binden. Wat is het probleem dus? Volgens de cijfermatige analyse van Van Tulder en Fortanier zit dat veel meer in een niche, namelijk dat het Nederlandse midden- en kleinbedrijf zou achterblijven bij de globaliseringstrend. Is hun analyse overtuigend? En is het probleem groot? Het Nederlandse MKB zou met name marktkansen missen in Centraal- en Oost-Europa. Het is precies op dit punt waar de analyse verdere uitwerking verdient: want aan welke sectoren en wat voor soort bedrijven denken de auteurs? En als het MKB van vergelijkbare kleine landen als Denemarken en Zwitserland relatief drie keer zo sterk vertegenwoordigd is in het buitenland, met wat voor soort bedrijven en bedrijvigheid is ze dat met name? Maar ook met het antwoord op die vragen blijven we op de punt van een speld zitten: ook in andere landen is het MKB maar beperkt betrokken in de globaliserings-tendens, en blijft het de primaire aangelegenheid van grote multinationals. En, zoals ook de analyse van Van Tulder en Fortanier nog eens laat zien: er is weinig reden om ons over de hoofdzaak een probleem te laten aanpraten.

COCK HAZEU

Onderzoeker aan het Bureau voor Institutioneel-Economisch Onderzoek en Advies (IEOA)

LITERATUUR

Butter, F.A.G. den (2007) *Nederland als transactie-economie: regievoering en handel hebben de toekomst*. Haarlem: Haarlemse Voordrachten LXVII, Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.